

bécsi kávé és egy szelet Sacher-torta vagy egy Wiener Apfelstrudel, kinek-kinek ízlése szerint. Idegenvezetőnk jóvoltából Strauss-muzsikát hallgatva kezdtük meg a kiváló gépkocsivezőtöknök köszönhetően is eseménytelen hazautazást, és az előzetes program szerint vasárnap este kilenc óra tájban, a buszozásnak és a gyalogtúrának köszönhetően kicsit törődött, kicsit fáradtan, de az elmúlt napok pörgő programjától feldobódva, élményekkel

gazdagodva vettünk búcsút egymástól a Bosnyák téren.

A kitűnő program összeállításáért és az egész kirándulás megszervezéséért külön köszönet illeti Hetényi Ferencné, Erzsikét, a Senior Klub titkárát és Szrogh Gabriellát, Társaságunk ügyvezető titkárát, akik nélkül ez a gyönyörű kirándulás nem jöhetett volna létre. A négy nap fényképeiből válogatás található a társaságunk honlapján a képtárban.

Források:

<https://kirandulastippek.hu/lednice-valtice-i-vilagorokseg/lednice-kastely>
<http://szalodavoucher.com/uploads/shop/szalodavoucher.com/fajltar/44806.pdf>
[https://de.wikipedia.org/wiki/Schönburg_\(Adelsgeschlecht\)](https://de.wikipedia.org/wiki/Schönburg_(Adelsgeschlecht))
<https://kirandulo.reblog.hu/a-jo-cseh-sorvarosa-kihagyhatatlan-ekszerdoboz-ceske-budejovi>
<https://nagyutazas.hu/iranytu/city.php?id=1695>

A beszámolót összeállította:
Buga László

Könyvismertetés

Gulyás Zoltán: Reguly Antal térképészeti munkássága

Reguly Antal (1819–1818) születésének 200. évfordulójára jelent meg Gulyás Zoltán könyve, munkahelye, a Reguly Antal Múzeum és Népi Kézműves Alkotóház gondozásában, 2019-ben, Zircen. A könyvet éppen a születésnapon mutathatta be a szerző a négynapos, 2019. július 11–14. között megrendezett „Reguly 200 Fesztivál” ünnepi előadás- és programsorozata keretében, amellyel szülővárosa, Zirc emlékezett meg a jeles tudósról. Az ismert nyelvész, folklorista, néprajzkutató, az uráli népek és az Urál hegység kutatója egyedülálló térképező munkája révén tudományterületünk neves személyisége is.

Gulyás Zoltán doktori értekezésén nyugvó, ám mind szövegszerkezetét, mind gazdag térképanyagát tekintve is átdolgozott kiadványról van szó. A szerző napjainkban a térképészet oldaláról a Reguly-életmű legelkötelezettebb, tudományos szempontból leginkább felkészült, időt nem kímélő aprólékos vizsgálódásra kellő alázattal bíró kutatója: a téma igazi, tudományos és ismeretterjesztő gazdája.

A kötet három fő részre tagolódik.

Az első rész a Reguly-életmű térképészeti vonatkozásainak eddig született legteljesebb áttekintése és részletekbe menő elemzése, ide érve – bevezetésképpen – az életút, a kortárs magyar utazók és a viszonylag kevés számú térképész-szakirodalom áttekintését is.

A folytatásban megismerkedhetünk Reguly uráli és nyugat-szibériai kutatóútjával, a térképezési munkamódszereivel, kartográfiai szemléletmódjával, valamint az út során készített terepi térképvázlataival, majd képet kapunk a Szentpéterváron őrzött, 1846-ban született kéziratos és az ugyanott litografált és kiadott Reguly-térképről, s ez utóbbi 20. századbeli „hasonmás” kiadásairól. Igen értékes azon források ismertetése, amelyeket Reguly – terepi térképvázlatain túl – használt térképe elkészítéséhez, valamint a litografált térkép utóélete – azon expedíciók és térképművek bemutatása, amelyek használták Reguly térképét.

Ezt követően a szerző göröcső alá veszi Reguly térképét.

Így kerül sor a – ma ismert – Reguly által terepen készített térképvázlatok részletekbe menő, tételes elemzésére és bemutatására. A következő térképvázlatok ismertetését végzi el a szerző (a Reguly-féle eredeti feliratok szerint):

- Karte N^o I. Das gebiet der oberen Lozva. Vsevolodskoi. 1844. Jan.
- Karte N° II. Karte des Flußgebietes der nördl. Soßsva. nach Alexei Kasimovs Nachrichten. Vsevolodskoi. 1844 Januar.
- Karte N° III. Das Flußgebiet der Tavda und Konda mit einheimischen und russischen Namen... in Pelim. 1844, im Mai.
- Karte N° IV. Quellengebiet der nördl. Soßsva das Pelim und der Tapsija. Zusammengestellt in Beresov. 1845.
- Karte N^o V. Übersicht des ostjakischen und samojedischen Uralgebietes. Beresov 1845. Januar.
- Karta Tobolskova Okrug 1 Tsaft
- Tobolski Okrug 2 Tsaft
- Karta Turinskova Okrug
- h.) Tavda, Pelim
- i.) Konda

Majd térképről térképre haladva hasonló alapossgal tárgyalja a szerző a szentpétervári – kéziratos és litografált – térképek tartalmát, illetve az elmúlt egy és háromnegyed évszázad során született „hasonmás” kiadásokat.

A Reguly-térkép tisztázati kézirata 1846-ban született, 2 daraból álló feldolgozás, amelyet Szij

Enikő, a neves Reguly-kutató, az ELTE Finnugor Tanszékének ny. egyetemi docense gyűjteményéből ismerünk. (A Szentpétervárott őrzött példányról készült két színes fényképfelvétel.) A visszafogott, finom árnyalatos summerolt domborzatábrázolású térkép a legjobban olvasható névrajzú az ismert térképváltozatok közül. Címmezőjében a következőket olvashatjuk: „Etnographisch-geographische Karte des Nördlichen Ural Gebietes entworfen auf einer Reise in den Jahren 1844 und 1845 von Anton v. Reguly. St Petersburg 1846.” Természetesen ugyanezt a címet viseli „Az Északi-Urál vidékének néprajzi-földrajzi térképe” összes további változata is.

Ez a térkép szolgált alapul a csíkozásos domborzatábrázolású, 1846-ban kiadott, ugyancsak Szentpéterváron litografált és sokszorosított térképváltozatnak, amelynek olvashatóságát a hegyvidéki területeken a csíkozásos domborzatrajz erősen lerontja. Ám még így is – gazdag névanyaga révén – ez a térképváltozat nyújtott igen jelentős segítséget az Ernst Hoffmann által 1847–1848-ban vezetett uráli expedíciónak: hiteles földrajzi nevei nagyban segítettek a tájékozódást a helyi lakosok segítségével az expedíció tagjai számára. Emiatt is nyomtatták ki olyan példányszámban, hogy nemcsak az expedíció tagjainak, de a felmért vidéken a munkát segítő fontosabb adatközlőknek is jutott belőle. A Magyar Tudományos Akadémia Kézirattárában őrzött két „eredeti” példány is ebből a kiadásból való.

A Magyar Földrajzi Társaság „hasonmása” 1906-ban készült, kétszínű (fekete és kék) feldolgozás. A Magyar Földrajzi Intézetben sokszorosították. „A Magyar Földrajzi Társaság kegyeletes dolgot művelt, hogy Reguly térképét kiadta. Méltóképpen adózott ezzel a nagy utazó emlékének, és ezt a ma már ritkaság számba menő művet is megmentette az esetleges elpusztulástól” – írja Pápay József 1906-ban a Földrajzi Közlemények 9. füzetében „Reguly Antal urali térképe” című tanulmányában.

Az MTA Kézirattárában őrzött térképváltozat (azaz az 1846-os szentpétervári kiadás) színes hasonmása jelent meg 1983-ban a Térképtudományi

Tanulmányok (Studia Cartologica) 9. kötete mellékleteként 50 példányban. (Reprodukciós felvételek: Kartográfiai Vállalat; Sokszorosította a Magyar Állami Földtani Intézet nyomdája 1000 példányban!) A „hasonmás” színes ugyan, de feles méretre kisebbített, így névrajza, az eredetinel még nehezebben olvasható.

Összefoglalás, Irodalom- és Ábragyűjtemény zárja a mű első részét.

A második rész egy teljességre törekvő névadatbázis, a szerző olvasatában. Mivel keresőhálózati adatokkal kiegészített, ezért valójában a harmadik részben tárgyalt térképek névmutatójának is tekinthető.

Ennek első fele „A kéziratos Reguly-térkép névrajzi feldolgozása” az 1846-ban készült, Szentpéterváron őrzött kéziratos, szintörlesztéses summerú térkép neveit tartalmazza az alábbi bontásban: 1. Vízrajzhoz kapcsolódó nevek (753), 2. Domborzathoz kapcsolódó nevek (349), 3. Településnevek (563), 4. Növényzeti nevek (3), 5. Útmegírások (9), 6. Dátumok (21), 7. Távoltságadatok (184 tétel); a mellék-térképen pedig: 1. Folyónevek (11) és 2. Domborzati nevek (62 tétel). A vízrajzhoz kapcsolódó nevek kategóriáján belül a következő alkategóriák szerepelnek: folyónevek, tónevek, tengeri fokok nevei, öbölnevek, szigetnevek. A domborzathoz kapcsolódó nevek kategóriáján belül a domborzati neveket és hágóneveket találjuk. A településnevek kategóriája a leggazdagabb. Ide tartoznak a székhelyek nevei, a templommal rendelkező falvak nevei, a falunevek, a kunyhónevek, a sátornevek. A 4–7. kategóriák nem tartalmazzak alkategóriákat.

A névadatbázis második fele „Reguly terepi vázlatainak névrajzi feldolgozása”.

1. A Felső-Lozva vidéke című terepi vázlaton 84 folyó-, 1 tó-, 92 domborzati, 1 templomos falu-, 36 falu-, 5 kunyhó-, 8 szenthelynevet, 19 útadatot és 9 egyéb megírást azonosított a szerző.

2. Az Északi-Szoszva vidéke című terepi vázlaton 84 folyó-, 3 tó-, 43 domborzati, 3 templomos falu-, 7 megkülönböztetett falu-, 66 falu-, 5 kunyhónevet, 13 útadatot és 11 egyéb megírást találhatunk.

3. A Tavda és a Konda folyók vidéke című terepi vázlaton 241 folyó-, 48 tó-, 1 mocsár-, 3 domborzati, 31 templomos falu-, 327 falu-, 4 táj-, 5 népnév, 46 útadat és 8 egyéb megírás szerepel.

4. Az Északi-Szoszva, a Pelim és a Tapsuj folyók forrásterülete című terepi vázlaton 75 folyó-, 2 tó-, 1 mocsár-, 35 domborzati, 22 falu-, 20 kunyhónevet olvashatunk.

5. Az osztják és szamojéd uráli területek című terepi vázlaton 109 folyó-, 3 tó-, 19 tengeri fok-, 2 sziget-, 138 domborzati, 1 templomos falu-, 50 falu-, 27 sátor-, 13 hágónévvel, 34 útadattal és 25+10 egyéb megírással találkozunk.

6. A Tobolszki körzet című kéziratos terepi vázlaton (1. rész) 33 folyó-, 39 tó-, 1 város-, 16 templomos falu-, 10 megkülönböztetett falu-, 14 falu-, 3 kunyhónevet, 11 útadatot és 7 áthúzott (törölt) megírást olvashatunk.

7. A Tobolszki körzet című kéziratos terepi vázlaton (2. rész) 71 folyó-, 12 tó-, 5 templomos falu-, 5 megkülönböztetett falu-, 59 falu-, 7 kunyhó-, 4 tájnév, 39 útadat, 5 áthúzott (törölt) megírás és 2 egyéb megírás szerepel.

8. A Turinszki körzet című kéziratos terepi vázlaton 65 folyó-, 6 tó-, 1 város-, 9 templomos falu-, 26 falu-, 8 kunyhónevet, 13 útadat, és 3 egyéb megírás olvasható.

9/1. A Tavda, Pelim című vázlattöröredéken 9 falunevet azonosított a szerző.

9/2. A Konda című vázlattöröredéken 3 falunév található.

A kiadványnak ez a része három (angol, német és orosz) nyelvű összefoglalóval zárul.

A harmadik rész – a Szerző szavaival élve – a „korszerű kartográfiai vizualizációval” feldolgozott térképek gyűjteménye, azaz digitális, tartalomhű hasonmás térképek sora.

A gyűjtemény első fele a Reguly terepi kutatásai során készített kéziratos térképváltozatok „hasonmása”. Az egységes jelkulccsal feldolgozott, a második részben tárgyalt névanyaggal ellátott térképek a következők (a számok a Szerző számozását követik):

1. A Felső-Lozva vidéke Reguly Antal kéziratos terepi vázlatán

2. Az Északi-Szozva vidéke Reguly Antal kézirat terepi vázlatán
3. A Tavda és a Konda folyók vidéke Reguly Antal kézirat terepi vázlatán
4. Az Északi-Szozva, a Pelim és a Tapszuj folyók forrásterülete Reguly Antal kézirat terepi vázlatán
5. Osztják és szamojéd uráli területek Reguly Antal kézirat terepi vázlatán
6. A Tobolszki körzet Reguly Antal kézirat terepi vázlatán (1. rész)
7. A Tobolszki körzet Reguly Antal kézirat terepi vázlatán (2. rész)
8. A Turinszki körzet Reguly Antal kézirat terepi vázlatán

9/1. Tavda, Pelim (vázlattöredék)
 9/2. Konda (vázlattöredék)
 A térképgyűjtemény fő darabja az 1846-ban született Reguly-térkép tisztázati kézírata alapján a szerző által készített digitális, tartalmi hasonmás, amelynek címmezőjében az alábbiakat olvashatjuk: „Az Urál északi vidékei (Reguly Antal térképének [1846] korszerű feldolgozása) a térkép kézíratos változata nyomán Második, javított kiadás Szerkesztette és a neveket azonosította: Gulyás Zoltán Budapest, 2018”. Számításaim szerint 1741 földrajzi nevet, 193 útdatot és Reguly tartózkodási helyére vonatkozó 21 dátumot találunk ezen az egy térképen!

Az igen alapos tudományos feltáró munka eredményeképpen megszületett, mégis olvasmányos műről – a szerző reményeivel egyetértve – elmondhatjuk, hogy nemcsak a Reguly-filológiával foglalkozó nyelvész, etnográfus és történeti-földrajzos szakemberek forgatják majd nagy haszonnal, hanem a Reguly térképező munkássága iránt érdeklődő nagyközönség számára is érdekes olvasmánynak bizonyul.

*Márton Mátyás
 professor emeritus*

Hírek

Végzősök a BME-n

A Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Építőmérnöki Karán 2019. júniusában mindkét Geoinformatika-építőmérnök (BSc)

ágazaton, a Földmérő- térinformatikai mérnök (MSc) szakon, valamint az Alkalmazott térinformatika szakirányú továbbképzésen (régábbi nevén szakmérnökképzés) záróvizsgát tartottak. A következő hallgatók védtek

meg diplomatervüket, és tettek sikeres záróvizsgát.

Homolya András

Geoinformatika-építőmérnök (BSc) ágazat, Geodézia specializáció 2019. június

Nagy Nándor Antal	Mobil térképező rendszer vizsgálata úttervezési alaptérkép készítése szempontjából
Hrutka Bence Péter	Hídgeometria változásának vizsgálata a geodézia segítségével
Duka Szilárd	QDaedalus méréseket terhelő hibák okának vizsgálata
Bogár Ádám	Budakalász római katolikus temető felmérése

Geoinformatika-építőmérnök (BSc) ágazat, Térinformatikai specializáció 2019. június

Bodnár Ákos	Katasztrófák esetén alkalmazandó mobilházak telephelyének meghatározása GIS segítségével
Horváth Viktor Győző	Szélrózművek vizsgálata térinformatikai módszerekkel
Huszka Csaba Zsolt	Neurális hálózatok alkalmazása alakzatfelismerésre pontfelhők esetén
Kiss Ambrus Ferenc	Építészeti térinformatikai felmérési lehetőségek összehasonlítása
Maksa Regina	Környezeti változások kimutatása távérzékelési technológiákkal
Papp Viktor	Beltéri mobil térképező rendszer alkalmazása és minősítése
Rompa Katalin	Mérnökgeológiai vizsgálatok támogatása térinformatikai technológiákkal
Subicz Éva	Utcakörnyezeti modell létrehozása pontfelhő és kameraképek alapján

Földmérő- térinformatikai mérnök (MSc) szak 2019. június

Ács Ágnes Mária	Abszolút értelmű vizállás meghatározása GNSS-technikával
Lógó János Máté	Rácsmodellek alkalmazása az önvezető járművek környezeti modelljeiben
Tar László	Járműfedélzeti adatok összehasonlító elemzése mobil térképezési adatokkal

Alkalmazott térinformatika szakirányú továbbképzés 2019. június

Molják Sándor	Pilóta nélküli légi járművek alkalmazásának lehetőségei az agrártájhasználati kutatásokban
Tribik Péter	Heves település fejlődésének vizsgálata térinformatikával, különös tekintettel a földhasználati változásokra
Krizsán Béla	A Budapesti autóbusz-hálózat térbeli lefedettségének változásai 1915-től napjainkig
Skriba-Tóth Judit	A késő avar kori sírkerámiák elemzését támogató térinformatikai adatbázis létrehozása